

5. Бударний О. В. Органи і посадові особи Національної поліції як сторона у справах, що розглядаються адміністративними судами / О. В. Бударний. – Харків, 2019. – 168 с.
6. Вечерова Є. М. Нормативність кримінального права: теоретико-прикладне дослідження / Є. М. Вечерова. – Одеса, 2018. – 457 с.
7. Віннічук Р. І. Господарсько-правове забезпечення перестраховування та ретроцесії в Україні / Р. І. Віннічук. – Харків, 2019. – 328 с.
8. Кресін О. В. Політико-правові засади миротворчої операції в Донбасі: світовий досвід для України / О. В. Кресін, О. М. Стойко, К. О. Савчук, І. М. Проценко. – Херсон, 2019. – 232 с.
9. Сімутіна Я. В. Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин: монографія / Я. В. Сімутіна. – Київ, 2018. – 436 с.
10. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції. – Харків, 2019. – 744 с.

Ключові слова: наукова робота, анотація, жанр, мікрожанр, переконливість, правовий дискурс.

Ключевые слова: научная работа, аннотация, жанр, микрожанр, убедительность, правовой дискурс.

Key words: scientific work, abstract, genre, microgenre, persuasiveness, legal discourse.

ЗАВАЛЬСЬКА ЛЮБОВ ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук*

КІСЕЛЬОВА АНАСТАСІЯ АНДРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук*

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ТИПУ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Проблема виокремлення дискурсивних типів також потребує ґрунтовного вивчення, оскільки єдиної визнаної типології дискурсів не існує. Переважно дискурсивні типи співвідносять або із сферою комунікативної взаємодії, виокремлюючи мас-медійний, релігійний, побутовий, політичний, художній тощо дискурси, або з функціонально-стилістичним різновидом мовлення, який обслуговує сферу комунікації, – публіцистичний, офіційно-діловий, науковий тощо, або із соціолінгвальними параметрами спілкування. У межах соціолінгвістичного підходу до визначення дискурсу В. І. Карасик виокремлює інституційне спілкування та інституційний дискурс і розрізняє «щодо сучасного соціуму політичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний і масово-інформаційний різновиди» [1, с. 234], хоч і не вважає, що цей

перелік є вичерпним. Цей підхід домінує в сучасній дискурсології, хоч потребує подальшого заглиблення з метою створення єдиної типології соціолінгвістичних різновидів дискурсу.

Одним із інституційних типів дискурсів є політичний дискурс, тому що його функціонування пов'язано із громадськими інститутами, установами, спілкування у сфері політики має здебільшого не особистісний характер (хоч це також має місце), а соціально детермінований, зумовлений специфікою соціального інституту політики. Цілісна концепція політичного ж дискурсу представлена в монографії О. Й. Шейгал [7, с. 17], де специфікою інституційності названо масовий характер адресата комунікації та перевагу суб'єктно-адресованого вектора спілкування. Згідно із цією концепцією визначення політичного дискурсу пов'язано з широким підходом до політичної комунікації, що охоплює всі «мовленнєві утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких належать до сфери політики» [7, с. 23]. Основними показниками виокремлення ПК є її зміст і мета, при цьому метою ПК дослідниці вважає боротьбу за владу.

А. П. Чудінов відзначає, що до змісту поняття ПД мають бути внесені «всі наявні у свідомості мовця і слухача (який пише або читає) компоненти, здатні впливати на породження та сприйняття мовлення» [6, с. 41]. До таких компонентів дослідник уналежнює інші політичні тексти, політичну позицію автора тексту та його завдання під час створення тексту, уявлення про адресата, політичну ситуацію, в якій текст функціонує. Н. В. Кондратенко вказує на те, що потрібно брати до уваги «чинники мовця та адресата, характер комунікативної взаємодії, тип спілкування між мовцем та адресатом, невербальні складники ПК тощо» [4, с. 12]. З огляду на це ПД репрезентований різними формами конкретної реалізації, вибір яких зумовлено актуалізацією бодай одного із чинників – наявністю політичних суб'єктів, теми спілкування, інтенції на вплив у політичній сфері тощо.

Т. Ю. Ковалевська зазначає, що в політичному дискурсі наявна «ланка політика – мовлення – вплив, де дискурсивні особливості насамперед зумовлені структурою координативних соціальних відносин, притаманних політичному мовленню, і комуніканти взаємодіють у площині рівноправного (гіпотетично) буття, хоч унаслідок специфічної мети (владні відношення) політичний дискурс орієнтований радше на однобічний вплив, а не на повноцінний контакт між учасниками комунікації» [3, с. 226]. Дослідниці вказує на підкреслено односкерований характер мовленнєвого впливу в ПК. Виокремлення поняття впливу щодо ПД узгоджується із загальною теорією персуазивності, що В. Є. Чернявська трактує як «потенційний прагматичний зміст окремих мовних одиниць» [5, с. 29], тобто лінгвопрагматичний аспект політичного дискурсу насамперед пов'язаний з мовленнєвим впливом на адресата – персуазивністю. Персуазивність здебільшого розуміють як упливовість дискурсу, його здатність за допомогою мовних засобів отримати той результат, що потрібен мовцю, зокрема від реципієнта, на якого цей уплив і здійснюють.

Зважаючи на те, що під час аналізу політичного дискурсу потрібно врахувати чинники мовця, адресата, механізмів дії вербального впли-

ву, умов комунікативної взаємодії тощо, тобто всі внутрішньолінгвальні і зовнішні параметри політичного дискурсу, підтримуємо широке його тлумачення – «це конкретний вияв політичної комунікації, що передбачає актуалізацію політичного тексту в комунікативному акті взаємодії політичного суб'єкта (політика, політичної сили, влади) та політичного об'єкта (аудиторії, електорату, виборця)» [4, с. 12]. Вважаємо, що всіх учасників політичної комунікації потрібно розглядати як суб'єктів, а не як об'єкти, оскільки вони беруть активну участь у взаємодії, навіть у позиції адресата. Адресат хоч і не виступає ініціатором спілкування, але також є активним учасником взаємодії і демонструє мовленнєву діяльність із розуміння та сприйняття тексту. У політичній комунікації чинник адресата часто є навіть важливішим за чинник адресанта, оскільки орієнтація дискурсу на відповідну аудиторію є передумовою реалізації мовленнєвого впливу.

Отже, для наукового дослідження політичного дискурсу, на нашу думку, актуальним є лінгвопрагматичний аспект, що «наявний у всіх стилях і в усіх жанрах, а у текстах політичного дискурсу він відрізняється кількісним і якісним характером. Кількісність характеризується інтенсивністю впливу, а якісний аспект вирізняється змістом прагматики і засобами її реалізації у процесі комунікації» [2, с. 185]. До проблем лінгвопрагматики належать жанри політичного дискурсу, стратегії і тактики політичної взаємодії та комунікативні ролі учасників спілкування.

Список використаної літератури:

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М.: Гнозис, 2004. 390 с.
2. Клименко І. Теоретичні засади лінгвістичного аналізу політичного дискурсу // Лінгвістичні студії: [зб. наук. праць]. Донецьк: ДНУ, 2009. Вип. 19. С. 182–186.
3. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування: монографія. Одеса: Астропринт, 2008. 324 с.
4. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності: монографія. Одеса: Чорномор'я, 2007. 156 с.
5. Чернявская В. Е. Дискурс власти и власть дискурса: Проблемы речевого воздействия: учебн. пособие. М.: Флинтга; Наука, 2006. 136 с.
6. Чудинов А. П. Политическая лингвистика: учеб. пособие. М.: Флинта; Наука, 2007. 256 с.
7. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. М.: Гнозис, 2004. 326 с.

Ключові слова: політичний дискурс, комунікативна взаємодія, політична комунікація, мовленнєвий вплив, комунікативний акт, лінгвопрагматика, комунікативна стратегія, комунікативна тактика.

Ключевые слова: политический дискурс, коммуникативное взаимодействие, политическая коммуникация, полное развитие, коммуникативный акт, лингвопрагматика, коммуникативная стратегия, коммуникативная тактика.

Key words: political discourse, communicative interaction, political communication, full development, communicative act, linguopragmatics, communicative strategy, communicative tactics.